

ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΣΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής, ύστερα από πρόσκληση του Προέδρου της, συνεδρίασε στις 17 Ιανουαρίου και στις 28 Φεβρουαρίου 2003 προκειμένου να εξετάσει τα ηθικά και κοινωνικά ζητήματα αρμοδιότητάς της, που αφορούν την αναπαραγωγική κλωνοποίηση του ανθρώπου, και να διατυπώσει σχετική πρόταση, σύμφωνα με το άρθρο 10 του ν. 2667/1998.

Η Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη της ότι,

- Το ζήτημα της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης του ανθρώπου βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο του διεθνούς ενδιαφέροντος λόγω της ταχείας και έντονης διάδοσης φημών, περί του ότι ήδη έχουν γεννηθεί ή πρόκειται να γεννηθούν στο εγγύς μέλλον άνθρωποι με τη μέθοδο αυτή,
- Σε πολλές εθνικές έννομες τάξεις, καθώς και στο επίπεδο του διεθνούς δικαίου, αναζητούνται επειγόντως ενδεδειγμένες νομοθετικές λύσεις για την αντιμετώπιση του ζητήματος,
- Η πρωτοβουλία για την υιοθέτηση μιας διεθνούς σύμβασης στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την απαγόρευση της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης στον άνθρωπο, την οποία είχε υποστηρίξει και η Ελλάδα, διακόπηκε πριν από την προαναφερθείσα φημολογία,
- Η βιοϊατρική κοινότητα αλλά και μεγάλο μέρος της κοινωνίας, εστιάζουν το ενδιαφέρον τους στη χρησιμοποίηση της μεθόδου της πυρηνικής μεταφοράς με σκοπό την ανάπτυξη θεραπειών για ανίατες μέχρι σήμερα ασθένειες, θεραπειών που δεν απαιτούν εμφύτευση του κλωνοποιημένου σωματιοκτυπάρου στη μήτρα κάποιας γυναίκας
- Με την από 21.12.2001 Εισήγησή της «για τη χρήση των βλαστοκυττάρων στην ιατρική έρευνα και την κλινική ιατρική» γνωμοδότησε, μειοψηφούντος του Καθηγητή κ. Ρουπακιά, υπέρ της χρήσης της μεθόδου της πυρηνικής μεταφοράς για θεραπευτικούς σκοπούς

Κατέληξε στις παρακάτω θέσεις:

A. Βιολογικά δεδομένα

Η αναπαραγωγική κλωνοποίηση βασίζεται στην τεχνική της πυρηνικής μεταφοράς, δηλαδή στην αντικατάσταση του πυρήνα του ωαρίου από τον πυρήνα ενός ώριμου σωματικού κυττάρου. Στη συνέχεια εφαρμόζονται χημικά ή ηλεκτρικά ερεθίσματα και μερικές φορές το νέο αυτό ωάριο αρχίζει να διαιρείται, ως εάν να επρόκειτο για φυσιολογικά γονιμοποιημένο ωάριο. Εάν συνεχιστούν οι διαδοχικές διαιρέσεις τότε η εμβρυϊκή ανάπτυξη ενδέχεται να φτάσει στο στάδιο που προηγείται της εμφύτευσης (βλαστοκύστη). Εάν σε αυτό το στάδιο πραγματοποιηθεί η μεταφορά στη μήτρα ενός θηλυκού, ενδέχεται να εμφυτευτεί, η εμβρυϊκή ανάπτυξη να συνεχίσει, κι ίσως μάλιστα να οδηγήσει και την γέννηση του νέου οργανισμού (κλώνου).

Επομένως, η τεχνική της πυρηνικής μεταφοράς μπορεί να θεωρηθεί ως απόπειρα αναπαραγωγικής κλωνοποίησης, μόνον εφόσον το ωάριο-λήπτης του γενετικού υλικού του σωματικού κυττάρου εμφυτεύεται στη μήτρα που θα το κυοφορήσει.

Πρέπει, ωστόσο, να τονισθεί ότι όλα τα θηλαστικά που έχουν γεννηθεί μέχρι σήμερα με την μέθοδο της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης, παρουσιάζουν σοβαρές ή και απρόβλεπτες διαταραχές της υγείας τους.

Με αυτό το δεδομένο, κάθε απόπειρα εφαρμογής της μεθόδου στον άνθρωπο θα ισοδυναμούσε, κατ' ανάγκη, με μετατροπή της γυναίκας, αλλά και του ενδεχόμενου παιδιού / «κλώνου» σε πειραματόζωα. Έτσι, η διεθνής επιστημονική κοινότητα εκτιμά σήμερα ως κατεξοχήν επισφαλή, για βιοϊατρικούς λόγους, την εφαρμογή της μεθόδου της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης στον άνθρωπο.

Σημειώνεται επιπροσθέτως ότι η εν λόγω μέθοδος θα οδηγούσε σε αδικαιολόγητη σπατάλη βιολογικών πόρων, καθώς θα απαιτούνταν πειραματισμοί σε εκατοντάδες ωάρια που προϋποθέτουν ένα υψηλό βιολογικό κόστος για τον οργανισμό της γυναίκας, εξ αιτίας της επιβεβλημένης ορμονοθεραπείας, οι μακροχρόνιες συνέπειες της οποίας είναι ακόμη άγνωστες.

B. Νομικά δεδομένα

Στο επίπεδο του διεθνούς δικαίου, αλλά και στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης η αναπαραγωγική κλωνοποίηση του ανθρώπου απαγορεύεται ρητά.

Έτσι, κατά το άρθρο 11 της Οικουμενικής Διακήρυξης της UNESCO της 11^{ης} Νοεμβρίου του 1997 για το Ανθρώπινο Γονιδίωμα και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

«τρόποι πρακτικής αντίθετοι προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, όπως η κλωνοποίηση ανθρώπων για αναπαραγωγικούς λόγους δεν επιτρέπονται»

Επίσης, σύμφωνα με το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της 18^{ης} Φεβρουαρίου 1998 στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική της 4^{ης} Απριλίου 1997, απαγορεύεται «κάθε παρέμβαση που έχει ως σκοπό τη δημιουργία ενός ανθρώπινου όντος που είναι γενετικά όμοιο με ένα άλλο ανθρώπινο ον, ζωντανό ή νεκρό»

Αλλά και το άρθρο 3 παρ. 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7^{ης} Δεκεμβρίου 2000 προβλέπει επίσης ρητή απαγόρευση της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης των ανθρώπινων όντων.

Στο πλαίσιο, τέλος, του ελληνικού δικαίου, ο πρόσφατος ν. 3089/2002 για την «ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή» ρητά έχει επίσης απαγορεύσει την αναπαραγωγική κλωνοποίηση (νέο άρθ. 1455 Α.Κ.).

Πρέπει, πάντως, να σημειωθεί ότι οι παραπάνω διατάξεις δεν έχουν συνοδευθεί από προβλέψεις αντίστοιχων κυρώσεων για την περίπτωση της παραβίασής τους. Εκφράζουν, πάντως, μια σαφή τάση στο πεδίο του σύγχρονου δικαίου.

Γ. Θέσεις

1. Ανεπάρκεια της στάθμης της τεχνικής

Ειτιμώντας όλα τα παραπάνω, η Επιτροπή κρίνει ότι με βάση το σημερινό επίπεδο των γνώσεών μας και την αντίστοιχη στάθμη της τεχνικής, η εφαρμογή της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης στον άνθρωπο, αποτελεί απολύτως ανεπίτρεπτο πειραματισμό. Το γεγονός τούτο αρκεί για να δικαιολογήσει σήμερα την απαγόρευσή της.

2. Αναστάτωση των κοινωνικών δομών

Ανεξάρτητα από τα προβλήματα τεχνικής υφής, η εφαρμογή της μεθόδου δικαιολογεί σοβαρούς δισταγμούς και επιφυλάξεις για την ηθική και κοινωνική αποδοχή της. Στο κοινωνικό επίπεδο, ιδίως, μια ορατή συνέπεια της ενδεχόμενης εφαρμογής και διάδοσης της μεθόδου θα μπορούσε να είναι η ριζική αναστάτωση βασικών κοινωνικών δομών, όπως π.χ. η οικογένεια.

3. Προώθηση διεθνούς σύμβασης

Η Επιτροπή κρίνει ορθό να υιοθετηθεί διεθνής σύμβαση για την απαγόρευση της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης, όπου ρητά θα αποκλείεται η εμφύτευση σε μήτρα γυναίκας ανθρώπινου ωαρίου, του οποίου ο πυρήνας έχει αντικατασταθεί από τον πυρήνα ανθρώπινου σωματικού κυττάρου. Η ελληνική Πολιτεία πρέπει να επιμείνει στην προώθηση ενός τέτοιου κειμένου, αναλαμβάνοντας συγκεκριμένη πρωτοβουλία.